

Hónapló

Dalos György

Raman és Szofija

Berlin, 2021. június 19

Nézem ezt a fiatalembert, Raman Prataszevicset, huszonhat éves, ül egy minszki börtön beszélőhelyiségében, és interjút ad egy rosszarcú kérdezőnek. Néhány héttel korábban még barátnőjével, Szofija Szapega orosz állampolgárral üdült egy görög szigeten. Azután felszálltak a Ryanair Athén–Vilnius járatára. Siettek, mert Szofijának záróvizsgája lett volna a vilniusi egyetemén. Raman a belarusz ellenzék fontos figurája, Lukasenka esküdt ellensége, blogger, tüntetésszervező, státuszára nézve politikai emigráns. Hazáját, ahol elfogatóparancs volt érvényben ellene, eleddig ívben elkerülte. Most azonban a belarusz diktátor bombaveszély ürügyén vadászgépekkel minszki leszállásra kényszerítette a fapadost. Raman sejtette, hogy az utasokat pánikba ejtő merénylet miatta történik, ezért földet éréskor Szofijára bízta laptopját és mobilját. Csakhogy a fogdmegek a lányt is őrizetbe vették, s egy időre mindketten eltűntek a nyilvánosság elől. Közben forrt a világ bús tengersere, közéleti személyiségek és európai hivatalosságok tiltakoztak az állami gépeltérítés ellen, leállították a Minszkbe induló légi járatokat. A diktátornak szeme se rebbent, komolyabb gondjai voltak: Putyin mindössze félmilliárd dollár gazdaságélénkítő segéllyel szúrta ki a szemét, meg aztán itt volt ez a fránya világgjárvány is.

116

Raman június elején megjelent a képernyőn, és elmondta, hogy igen, vétek a közrend elleni cselekményekben, még a belarusz btk. vonatkozó paragrafusát is megnevezte, egyébként jól van, mélyen megbánta bűnét, és tiszteli Lukasenkát, noha nem mindenben ért vele egyet. Nevükön nevezte továbbá a tüntetések szervezésében részt vevő társait, és utalt arra, hogy az ellenzéki mozgalmat nyugati titkosszolgálatok pénzelik. A másfél órás beszélgetés végén váratlanul sírva fakadt. Szülei, fiuk arcán, testtartásán és beszédmódján a lelki és testi kínzás nyomait vélték felfedezni, más megfigyelők arra utaltak, hogy Raman még ügyvédet se látott, vádat sem emeltek ellene, s így a bűnbevallás jogi nonszensz, a fiatalembert nyilvánvalóan megszarolták. Ez utóbbi feltevést magam is osztom, és sejttem is, hogy mivel gyakorolhattak nyomást a gyanúsítottra. Egyfelől bizonyítható, hogy Raman hét évvel korábban, 19 évesen, „haditudósítóként” részt vett az orosz–ukrán háborúban, s emiatt, ha kiadják az ottani orosz bábállamnak, kivégzés vár rá. Másfelől tavaly megismert barátnőjével, a 23 éves diáklánnyal is zsarolhatták, akit hasonlóan preparált videofelvételen prezentáltak, s ezen annyit máris „bevallott”, hogy Raman ellenzéki blogján ő tette közzé a tüntetőkkel szemben eljáró biztonsági emberek neveit és lakcímeit. Szofija

szüleit is sokkolta a felvétel. Azt állítják, hogy lányukat nem érdekelte a politika, tragédiáját kizárólag annak köszönheti, hogy „rossz időben, rossz helyen tartózkodott”.

No mármost, kijön – mert egyszer csak kijön – ez a két ember a börtönből. Ramant az árulás miatt kiközösíti a mozgalom, s a történetek után talán Szofija sem áll szóba vele. Ami eddig közösnek szánt életük tartalmát adta, folytathatatlaná válik, s igencsak messzire kell menniük ahhoz, hogy újra-kezdjenek. Szofija, aki tisztábban kerül ki az ügyből, hiszen csak önmagát vádolta meg, esetleg hazatér Oroszországba aggódó szüleihez, értelmiségi pályára lép, s egy nyugodtabb valaki oldalán családot alapít – bár az a minszki kényszerleszállás élete végéig újra meg újra betör az álmaiba. De mi lesz Ramannal, az internetes ifjú barikádhósszal? Lukasenka bukásakor – mert egyszer az is bekövetkezik! – nem ünnepelhet önfeledten együtt az ujjongó tömeggel, noha kétségtelenül része volt a győzelemben. Neki egész életét kell újragondolnia, a videokamerákat ajánlatos kerülnie, s minden reptéri beszálláskor az a pillanat pereg majd le előtte, amikor a fedélzeti hangosbemondó a végzetes útvonal-módosítást közölte. Családja, persze, neki is lehet, de felcseperedő gyerekeinek 2040 táján el kell majd mondani a vele történeteket, még mielőtt idegenektől tudnák meg, vagy rákeresnének a világhálón.

*

Hadd hengegjek el vele: Jelena Stern értesített Novoszibirszkből, hogy az oroszországi németsegről írott és általa lefordított könyvem augusztus elején Novoszibirszkben nyomdába kerül, és novemberben, a krasznojarszki könyvvásáron fogják bemutatni. Krasznojarszk ide légvonalban 5988 kilométernyire van. Ha most lenne a könyvbemutató, és nem lenne Covid, de lenne vízumom, máris indulnék, ott a héten éppen plusz 27 fok van, igaz, majdnem minden nap esik. Novemberben viszont már nem olyan bátoroságos az odautazás, az átlagos hőmérséklet a hideg és a jéghideg között ingadozik, s erősen fontolgatom, hogy megérné-e A.-val együtt bundát és hőcsizmát venni pár napnyi irodalmi dicsőségért. Egyébként, ami a kaland lehetséges helyszíneit illeti, első nézésre Novoszibirszk tűnne érdekesebbnek, ott ma 12 fokot mérnek, viszont a november az előrejelzés szerint ott is zimankós lesz. Márpedig a hőmérséklet arrafelé megkérdőjelezhetetlen úti kockázat, mint Csehovtól tudjuk: „Miért van ilyen hideg maguknál, Szibériában? Mert az Isten így akarja! – feleli a kocsis.” Ebből a szempontból mindegy, hogy melyik város.

Mégis: Krasznojarszk. Mint arról már beszámoltam (*MV*, 2018/9.), anyai nagyapám éveket töltött ott hadifogságban, s többé nem is jött vissza. Ma is őrzöm nagyanyámnak küldött, s a Nemzetközi Vöröskereszt által továbbított 1914. novemberi keltezésű üzenetét: „Értesítelek, hogy életben vagyok, és teljesen egészséges vagyok. Remélem, hogy mihamarabb hírt kapok felőletek és az megnyugtató lesz. A címem: Herrn Ármin Berliner, Vojennüj gorodok, Krasznojarszk, Szibéria.” Ez az üzenet egész gyerekkoromat belengte. Nagyanyám ugyanis még urának 1920-as holtta nyilvánítása után is sokáig reménykedett abban, hogy nagyapám hirtelen előbukkan Szibéria hideg homályából, ezért sem ment férjhez másodszor. Én pedig komolyan

törtem a fejem azon, hogy ha ez a csoda megtörténik, hol találunk helyet nagypapának a kétszobás Lenin körüti lakásban.

Vojennüj gorodok, Krasznnojarszk – böngésem az orosz neten. Persze, megvan: tíz vörös téglás, földszintes épület, a városközponttól nem messzire, olvasunk tovább, az első világháborúban „a központi hatalmak katonáinak berendezett fogolytábor volt”. Később kiürítették, és „Kolcsak-faluként” működött tovább, mígnem a fehér admirálist, Szibéria „főkormányzóját” a vörös kivégezték. Katonai célokra még a szovjet időkben is használták, de kiöregedvén, lakóteleppé fokozták le. Most, hogy már ekként is rég lehasználdott, s az üres épületek körül kóbor kutyák köröznek, a helyi hatóságok az egész környéket be akarják építeni, s ha így lesz, akkor az egykori hadifogolytábort „unokáink sem fogják látni”. Maroknyi városvédő ezzel szemben legalább néhány vörös téglás házikót meg akar tartani emlékhelyként, s istenuccse, ha épp novemberben tüntetnek, kiszököm a könyvvásárról, és – ugye, igazam van, nagypapa? – velük tartok.

*

Lám, hősködöm itt az ezer kilométerekkel, s közben elemi gond emészt: Magyarországra készülődünk A.-val, s noha mindketten csereszabatos német oltással rendelkezünk, hazai védeltségi igazolvány híján nyári szabadságunk kerülhet veszélybe. Színházak, mozik, helyi panziók mindaddig nem jöhetnek számításba, míg meg nem kapjuk a zöld pasztikkártyát. Persze idejében felvettük a kapcsolatot az ügyfélkapuval, feltöltöttük a német papírokat, és meg is kaptuk a visszaigazolást, miszerint tizenöt napon belül pesti postaládánkban találjuk a Magyarországon korlátlan mozgást biztosító kártyát, amely mellelég külügyminiszterünk szorgos és áldásos munkájából eredően például Mongóliában és Bahreinben érvényes lesz. Csakhogy a tizenöt nap eltelt, s levélszekrényünk üres. Nosza, kapcsolatba lépünk a kormányablakkal, hívjuk éjt nappallá téve. A mailt visszadobja, a chat pedig a „kérem, várjon” felirattal kedveskedik. Végre A.-nak sikerül szombaton éjfél előtt pár perccel internettelefonon elkapnia egy ügyintézőt, aki azt ígéri, hogy „öt munkanapon belül” tisztázza a helyzetet. Ez persze nem azt jelenti, hogy meg is oldja, s lehet, hogy az üdülés emiatt hosszas sorban állással kezdődik egy kormányhivatalnál, tikkasztó hőség közepette.

Régebben, Bill Gates előtt az akadozó ügyintézésért mindig az ellenszenves főelőadót tettük felelőssé, akinek épp akkor járt le a fogadóórája, amikor odaértünk, vagy egyéb bokros teendői miatt még arra sem ért rá, hogy elolvassa a kérelmünket. Máskor munkaidőben nem vette fel a telefont, és szinte láttuk, hogy közönyösen ül az íróasztalánál, és szalámis zsömlét rágcshál. Néha egyenesen politikai indokokat sejtettünk sürgős ügyeink halogatása mögött. A „hivatalnak packázásai”, ha elvontan is, megszemélyesültek a tudatunkban, elképzeltük, hogy egyszer bemegyünk abba az irodába, irgalmatlan botrányt csinálunk, és távozáskor durván becsapjuk magunk mögött az ajtót. Ugyanezt az ügyfélkapuval el sem tudjuk képzelni, logaritmust nem anyázhatunk (nincs is neki anyja), füstbe ment e-mailek ellen nincs fellebbezés. El kell fogadnunk, hogy minél tökéletesebb lesz a világ műszakilag, annál kevésbé élhető emberileg.